

»VÄL HÄVDAD KONJUNKTUR»

UNDER mellandagarna mellan jul och nyår hölls i Washington ett stort symposium, bevistat av tre hundra av Förenta Staternas ledande ekonomer. Temat var konjunkturutsikter för år 1954. Den bästa karakteristiken av stämningen gavs av ordföranden, som i sin sammanfattning fastslog, att den allmänna uppfattningen sedan motsvarande möte ett år tidigare svängt från försiktig optimism till optimistisk försiktighet.

Även i Sverige har opinionspendeln svängt, men starkare och i motsatt riktning. Vid ingången av 1953 var försiktigheten så påfallande, att den omöjligen kunde förses med prefixet optimistisk. Finansministern och nationalbudgetdelegationen siade då om en allvarlig försämring av vår utrikeshandel och en minskning av vår valutareserv med 400 à 500 milj. kronor. Det märkliga var, att man icke drog de närmast till hands liggande slutsatserna av denna prognos utan tvärtom slog in på en budgetpolitik, som innebar uppenbara faror för en ytterligare försämring av betalningsbalansen. För finansieringen av statens utgifter förutsattes nämligen ett upplåningsbehov av 2 miljarder kronor.

När resultatet av fjolåret nu kan överblickas, finner man emellertid, att vår valutaställning tvärtemot alla förutsägelser förbättrades med icke mindre än 340 miljoner kronor och att huvudparten härav till på köpet kommit i form av fria guld- och dollarbelopp utanför den europeiska betalningsunionen. Medan riksbanksreserven vid utgången av 1953 till 38 procent täcktes av guld och dollar, har andelen av dessa internationellt gångbara betalningsmedel nu stigit till 44 procent.

En både kvalitativ och kvantitativ förbättring har sålunda ägt rum. Härtill kommer en viss osynlig konsolidering genom nedgången i importpriserna, som under året sjunkit med 8 procent. Även en oförändrad valutareserv skulle sålunda varit mera värd än samma belopp för ett år sedan.

Den viktigaste förklaringen till denna enbart glädjande utveckling är att exporten fått större omfattning och betingat bättre priser än som förutsetts. Delvis har emellertid den stegrade ut-

förseln möjliggjorts genom att tidigare hopade lager av skogsprodukter nu kunnat säljas ut. I samma riktning har verkat en betydligt minskad import i samband med att man tårt på förråden av stenkol, järn och stål. Tillsammans torde denna nedskärning av lager och förråd motsvara ett värde av 400 milj. kronor.

En minskad lagerhållning är givetvis ägnad att öka företagets likviditet. Samma verkan har den återhållsamhet, som industrien visat i sina nyinvesteringar. De pengar, som staten pumpat ut på marknaden för att betala sina svällande utgifter med, ha alltså inte tagits i anspråk av näringslivet utan i huvudsak hamnat hos bankerna i form av ökade insättningar. Totalt steg bankinlåningen december 1952—november 1953 med 1 650 milj. kronor, medan utlåningen ökades med blott 235 milj., varav bilkrediterna svarade för nära 100 milj.

I den nya budgeten, som presenterats för 1954 års riksdag, fortsätter finansministern på lånevägen, och beräknar statens kreditbehov till 1 700 milj. kronor, vilket visserligen är 300 milj. mindre än för ett år sedan men likväl utgör en högst betydande summa. Han gör det emellertid denna gång utan synbara betänkligheter. Den ekonomiska horisonten skymmes icke av några moln; han ser endast en »väl hävdad konjunktur», både inom och utom landet.

Inom näringslivet lär man ha svårt att riktigt följa med i denna ljusa framtidstro. Oron för vår höga kostnadsnivå — senast åskådliggjord i konjunkturinstitutets höstrapport — är där lika framträdande som för ett år sedan. Det börjar kärva till sig även för våra mest guldkantade exportvaror; den nedåtgående pristen- densen för järnmalmen är härvid signifikativ.

Enda utvägen att komma till rätta med våra uppdrivna produktionskostnader är fortsatt rationalisering och mekanisering med de investeringar, som sådant drar med sig. Men denna utveckling hålles tillbaka både av skattepolitiken och av statens anspråk på prioritet för sin upplåning.

De omständigheter, som i fjol dämpade näringslivets kredit- efterfrågan voro troligen av engångsnatur. Nedskurna lager måste nu fyllas på, uppskjutna investeringsplaner vänta på sitt fullföljande.

Om staten nu fortsätter att pumpa ut pengar till allmänheten komma insättarbehållningarna att svälla ännu mer men samtidigt ökas risken för det fall att allmänheten vill förfoga över dessa medel och dra dem tillbaka igen.

Det är här man finner den svenska penningpolitikens Achilles-

häl. Genom överenskommelser med bankerna eller genom lagfästa kassareservbestämmelser kan riksbanken hindra en ansvällning av krediterna men den bemästrar därigenom icke allmänhetens egna banktillgodohavanden. Vill man avleda den alltför stora likviditet, som där håller på att samlas och som kan bli farlig, om inflationsförändringar börja uppträda, gäller det att bygga upp kapitalmarknaden igen genom att erbjuda allmänheten attraktiva obligationer och samtidigt även på andra sätt och främst genom återhållsamhet i statsutgifterna markera att regering och riksdag äro fast beslutna att föra en verklig stabiliseringspolitik.